

Syntetické futurum v češtině

MAK-CJBB84

25. 4. 2012

Značkování korpusů je dobrá věc

ALE

- lingvistické předpoklady : morfologický slovník + tagset
- technická řešení (rozdělení na pozice, různé nelingvistické přístupy k disambiguaci)

Kvalita značkování z lingvistického hlediska

- kvalita zdrojů
- možnosti a meze formalizace
- úplnost výčtu některých okrajových jevů

Futurum

- analytické futurum (slovesa nedokonavá)
- dokonavá slovesa a jejich přítomné tvary
- syntetické futurum (*budu, jít, jet, ...*)

Gramatiky a slovníky

- gramatiky: definují skupinu sloves pohybu výčtem (rozsah odpovídá rozsahu gramatiky).
- praxe slovníků je nejednotná (u některých sloves např. *vézt* se SSJČ a SSČ rozcházejí).

Česká mluvnice (Havránek, Jedlička, 1981)

- hovoří o: ... „*některých slovesech nedokonavých (většinou s významem pohybu, řidčeji stavu) ....*
- ... *nemají složený tvar času budoucího, leda v jiném významovém odstínu ...*
- možnost tvořit u některých tvarů imperativ ... *s malým významovým rozdílem*, který je na dvou příkladech charakterizován u slovesa *pojd'* jako ... *pohyb k mluvčímu...* u sloves *poběž*, *polet'* jako ...*počátek*
- samostatně se zmiňuje imperativ *poslyš*, který nemá oporu ve tvarech syntetického futura indikativu (*slyšet* - **poslyším* – *slyš* – *poslyš*)

Příruční mluvnice češtiny (Karlík, Nekula, Rusínová, 1996)

- hovoří o ... *zvláštní skupině sloves pohybu a některých jiných, která pohyb implikují*
- dále uvádí, že ... *u nich lze rozeznat rozdíl mezi určeností a neurčeností co do cíle pohybu... přičemž ... oba tyto významy se vyjadřují v rámci sloves nedokonavého vidu...*
- konstatuje, že ... *nejde o dokonavé futurum, od těchto forem nelze vytvořit infinitiv ani préteritum, jsou však možné formy složené ...*

Čeština řeč a jazyk (Čechová a kol., 1996)

- *U některých nedokonavých sloves (sloves pohybu a změny stavu) se tvoří ještě (míní se kromě tvarů budu + infinitiv nedokonavého slovesa) tvary jednoduché s předponou **po-**.*

Mluvnice češtiny 2 (Komárek a kol., 1987)

- ... prefix **po-** (s ojediněle se vyskytující variantou **pů-**): spojuje se s tvary ind. prez. akt. některých nedokonavých sloves, zvláště s významem jednosměrného pohybu v tzv. jednoduché, syntetické futurum ...,
- má tedy gramatickou kategoriální platnost; tato platnost je oslabena ve tvarech imperativu těchto sloves, ..., které jsou synonymní s tvary bez tohoto prefixu.
- slovesa jsou charakterizována jako .... slovesa jednosměrného pohybu a slovesa trvání nebo změny stavu (jež jsou rovněž pojaty jako jednosměrný pohyb)
- předpona **po-** má zde význam pouze gramatický, nikoli lexikální; nemění ani lexikální význam, ani nedokonavý vid slovesa
- vedle futurálních tvarů jednoduchých je možno tvořit i pravidelné tvary složené futura opisného, ...

Mluvnice současné češtiny (Cvrček a kol., 2010)

- *Specifická omezená skupina sloves má tvary budoucího času vyjádřené pomocí předpony po/pů : půjdu, pojedu, potrvá, poroste, ponesu, povedu, poběžím, poletíš, polezeš, poteče, poženu, povezeme, poplujete, pohne, pocestujou, postěhuje, poplazí.*

Syntetické futurum – slovníky a další tištěné zdroje

- SSJČ : 50 sloves (27 navíc, které neuvádí SSČ)
- SSČ : 21 sloves (3 navíc, které neuvádí SSJČ)
- SSSJČ i SSČ : 18 sloves
- Čermák, 1990, s. 106 : 5 dalších sloves, které neuvádí ani SSJČ, ani SSČ
- Šmilauer, 1972 s. 223 : 2 další slovesa
- Kopečný, 1962 s. 46-50 : 115 sloves

vézt

SSJc Slovník spisovného jazyka českého

vézt

ned. (1. j. vezu, rozk. vez, min. vezl, trp. vezen) (koho, co) *dopravním prostředkem dopravovat*: v nemocného sanitkou do nemocnice; vozy vezou uhlí; v obilí do stodoly; vezl si domů pěkný výdělek *přivážel*; bylo mu, jako by ho vezli na popravu (*Wint.*) *odváželi*; --- *vézt se ned.*

1. (~; v čem, čím; na čem) *jet dopravním prostředkem*: někteří šli pěšky, jiní se vezli; ve voze se vezlo pět lidí; vezl se autem; vezli se na valníku; řídě. v se v (řídě. na Svět.) kočáře
2. (~; po čem) *pohybovat se, šinout se po povrchu něčeho*: v se po skluzavce, po zábradlí *klouzat*; uklouznout a v se po zádech; ruka zpět se veze (*Ner.*)
3. *hovor. expr. (~; s kým, čím) být účasten něčeho (zprav. nepřijemného) bez vlastní viny, zásluhy*: vedoucí udělá chybu a ostatní se s ním vezou *trpí tím, jsou voláni k odpovědnosti, trestáni*; chytí tě za slovo a už se vezeš (*Zápot.*) (o) předp. **do-**, **na-**, **na-se**, **od-** (**pood-**), **po-** (**popo-**), **po-se**, **pro-**, **pro-se**, **pře-**, **př-**, **roz-**, **s-**, **s-se**, **u-**, **u-se**, **vy-**, **za-**

vézt

SSC Slovník spisovné češtiny

vézt

ned. (1. j. vezu, rozk. /po/vez, bud. povezu, budu vézt, čin. vezl, trp. vezen; v. po-) *vozidlem přemísťovat dopravovat (syno)* vézt nemocného do nemocnice, rodinu autem, vézt zboží,

vézt se ned.

1. jet vozidlem, vézt se autem, na voze,
2. *hovor. expr.* účastnit se něčeho nepříjemného bez vlastní viny, byl při té výtržnosti, veze se s ostatními,

lézt

ssjc Slovník spisovného jazyka českého

lézti

med. (l. j. lezu, rozk. lez, mín. lezl, přech. přít. leza, bud. polezu)

1. *pohybovat se plazivě n. šplhavě s celým tělem přiblíženým k podkladu, po němž se pohyb děje (o člověku za pomoci nohou i rukou)*: had leze z díry, hlemýžď leze pomalu; moucha leze po listu, po stropě; mravenci jim lezli po nohou; opička leze po stromě, na strom; dítě leze po podlaze po všech čtyřech; voják lezl po bříše ze zákopu; lezl ztěžka vysokou travou; l. do stráně; l. po žebříku do okna; horolezci lezli na strmou skálu *šplhali*; *přen.* víno leze po zdi *plazivě roste*; [x] ob. mravenci mu lezou po zádech *mrzí ho*; *expr.* l. ke křížku, ke kříži *pokořovat se, uznávat svou vinu*; leze (část. plazí se) před ním po bříše *podlézá mu*; *zá. neos.* jako by po mně lezlo (Něm.) *mrzí mě*

2. ob. a *expr.* *namáhavě, obtížně se pohybovat, postupovat; vléci se*: koně s těžkým nákladem sotva lezou; nemocný lezl namáhavě do schodů; vlak (povoz) sotva leze do svahu; jídlo mu leze špatně do krku *nechutná mu*; *přen.* odpoledne leze k nepřekání *táhne se*

3. ob. (kam) *dostávat se, vstupovat, vmíkat, zprav. pomalu, namáhavě n. úporně*: leze do vozu po schůdkách; l. do šatů, do kabátu *obtížně se oblékat*; l. do pasti, *přen. vydávat se v nebezpečí*; l. někomu do stolu, do skříně *neoprávněně je otvírat a probírat se v nich*; ten člověk rád leze do soudů; leze do manželství brzo; [x] ob. leze mi do zelí *přebírá mi někoho (zprav. dívku), něco*; neví, do čeho leze *co ho čeká; řídě. l. někomu na krk obtěžovat ho*

4. ob. *expr.* (kam) *přicházet nevhod, nevitán; cpát se, dolézat*: ty děti jí pořád lezou do kuchyně, klid se, co sem lezeš!; nemám na něho čas a pořád k nám leze; [x] bez peněz do hospody nelez (pořek)

5. ob. *expr.* (s čím na koho, za kým) *přicházet se žádostí; dolézat, dotírat (na koho), obtěžovat (koho)*: leze na přítele se svým úkolem; se vším na něho lezou; leze na představeného, aby ho povýšili; l. někomu za ženou *ucházet se o ni, nabízet se jí, scházet se s ní*

6. (odkud) *zvolna se objevovat, stávat se viditelným, zjevným, tlačit se ven; vylézat, vystávat, ukazovat se*: sněženky lezou ze země, dítěti lezou první zoubky, dospívá, lezou mu vousy, leze mu palec z punčochy, z pohovky už lezou žíně; [x] *expr.* oči mu lezou z důlků *chtivě n. s hrůzou něco pozoruje, dívá se; zhrub.* učení mu leze z krku, krkem je mu *protivné, omrzelo ho, znechutilo se mu; zhrub.* teď to leze, proč ujel *vychází najevo; hanl.* leze to z něho jako z chlupaté deky *mluví pomalu, těžkopádně, rozpačité*

7. (kam) (o věci) *dostávat se někam, ocítat se někde; vmíkat, promíkat*: vlasy jí lezly do čela i do očí; sníh leze za krk; *přen. expr. (o tělesných pocitech, stavech ap.) znenáhla se projevoval, působit někde, zasahovat někoho, něco*: zima (mráz) leze do kostí, za nehty, mlha leze do těla; [x] leze na něj *chřipka jde, začíná se u něho*; leze na ni *dřímota chce se jí spát*; víno mu leze do hlavy *omamuje ho, je opojné*; léta na ni lezou *stárne; neos.* lezlo mu za nehty *záblo ho*; leze to na hlavu, na rozum *zbanuje soudnosti; dělá starosti*; to leze do peněz, do kapsy (ob.) *je drahé*

8. řídě. (o věci) *slézat, ztrácet se, mizet*: po nemoci často lezou vlasy *padají*; sníh leze *taje*

9. ob. ve spoj. l. nahoru, l. dolů *zvyšovat n. snižovat hodnotu; stoupat; klesat*: teploměr, tlakoměr leze výš; teplota, tlak vzduchu leze nahoru, dolů; ceny (akcie) lezou hned nahoru, hned zas dolů (o

předp. do-, na-, o-, ob-, od-, po- (popo-), pod-, pro-, pře-, při-, roz- se, s-, s- se, u-, v-, vy- (povy-), z-, za-, nalézti (vyna-); -> nás. *lézati, *lézavati

lézt

SSC Slovník spisovné češtiny

lézt

ned. (1. j. lezu, rozk. lez, u význ. 1-3 i po-, bud. polezu, budu lézt, čin lezl)

1. *pohybovat se plazivě n. šplhavě* hlemýžď leze pomalu, had leze z díry, *plazí se*; dítě už leze, *dovede lézt*; lézt po kolenou, lézt na strom, *šplhat*; lézt po žebříku (nahoru, dolů), *vystupovat, sestupovat*; tlakoměr leze nahoru, dolů, *stoupá, klesá*

2. *expr. s námahou n. pomalu se pohybovat, jít vléci se (syno)*, 2 sotva leze do schodů, na kopec,

3. *dostávat se dovnitř vnikat (syno)* lézt do vody, lézt do kalhot, *oblékat si je*; lézt někomu do (jeho) věci, *neoprávněně si je prohlížet, přen. zasahovat*

4. *hovor. přicházet nevhod obtěžovat (syno)*, 1 leze k nám denně,

5. *objevovat se (syno) ukazovat se (syno)* dítěti už lezou zoubky, sněženky lezou ze země, *vyrůstají*; hřebík leze z prkna, *vyčínívá*

6. *vnikat (syno) pronikat (syno)* vlasy lezou za límec, leze mi za nehty, *zebe mě [x]* leze na mě chřipka, *začínám být nemocný chřipkou*; neví, do čeho leze, *co ho čeká*; oči mu lezou z důlků, *chtivě, s hrůzou pozoruje něco*

Zachycení na úrovni morfologické značky (tagu)

- **Pozice 2 - Detailní určení slovního druhu**
B sloveso, tvar přítomného nebo budoucího času
- **Pozice 9 - Čas**
  - neurčuje se
  - F futurum (budoucí čas)**
  - H minulost nebo přítomnost (P/R)***
  - P prézens (přítomný čas)**
  - R minulý čas**
  - X libovolný čas (F/R/P)***

SYN

VB.....F.*

- tvary *budu, budeš, ...*
- několik sloves, která tvoří synteticky futurum prefixem *po-/pů-*

Frekvenční seznam lemmat

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0   Řádků k zobrazení: 22

lemma: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

lemma:	##
být	5302509
jít	181280
trvat	85600
jet	82167
růst	14078
nést	12481
běžet	10456
letět	5800
téci	3710
vézt	2555
vést	2278
hrnout	969
cestovat	961
plout	758
lézt	755
stěhovat	406
hnát	382
řídit	22
plavat	21
plazit	19
krást	9
kvést	4

Zavřít   Uložit

Korpus SYN (22)

● být	5302509	jit	181280
● trvat	85600	jet	82167
● rüst	14078	nést	12481
● běžet	10456	letět	5800
● téci	3710	vézt	2555
● vést	2278	hrnout	969
● cestovat	961	plout	758
● lézt	755	stěhovat	406
● hnát	382	řítit	22
● plavat	21	plazit	19
● krást	9	kvést	4

Mohou korpusy přispět k poznání tohoto jevu ?

- a) Výčet získaný pomocí výše uvedeného tagu je úplný/**neúplný**.
- b) Další doklady se **vyskytují**/nevyskytují v korpusech.
- c) **Existuje**/neexistuje nějaký postup, jak je z korpusů získat/**získávat**.

Hledání kandidátů syntetického futura v lemmatizovaných korpusech

- lemma=„po.*“
- P-filtr tag=„(VB.....P.*)|(X.*)“
- N-filtrem lze odstranit lemmata na *pod-*, *popo-*, *pona-*, *....*, kdy může jít o jiný prefix, kombinaci více prefixů atd.
- frekvenční seznam lemmat
- ruční výběr kandidátů
- ověření předpokladu

Frekvenční seznam lemmat

Frekvenční distribuce

Výsledek frekvenční distribuce

Limit: 0   Řádků k zobrazení: 45729

lemma: 0<KWIC   zobrazit   součet   schovat

lemma:	###
potřebovat	250646
považovat	238762
počítat	184238
pořádat	136100
pokračovat	127372
používat	106252
pohybovat	103491
pomoci	97821
podařit	96442
pomáhat	86202
pocházet	85285
pověst	74546
podporovat	70009
poskytovat	68891
potvrzovat	68211
požadovat	61543
popisovat	59675
pokusit	48529
postavit	46085
podílet	45868
poznat	39668
podávat	36492
podpořit	32507

Zavřít   Uložit

Příklady chybné lemmatizace

The screenshot shows the Bonito software interface. The window title is "Bonito". The menu bar includes "Manažer", "Korpus", "Dotaz", "Konkordance", "Zobrazení", "Výběr", and "Nápověda". The search filters include "P filtr", "jméno:", and "syn". The search results are displayed in a table with three columns: the original text, the lemmatized form, and the grammatical annotation. The lemmatized forms are highlighted in red.

Text	Lemmatized Form	Annotation
at , když ho nějaký chuligán náhodou docela líto . Jen si to vemte , Slavík ji	povali	/povalit/VB-S---3P-AA---P
peřeje asi dostihly , kdo ví , kudy se do mého psa ! " křičela . " Nebo vás	povali	/povalit/VB-S---3P-AA---P
že Tim se na Křupana Dicka vrhne a tlapy . . . jak s tím může žít ? !) a	povali	/povalit/VB-S---3P-AA---P
a , představila jsem si , že matku teď lozek . Zítra , ano , zítra . Chytím ji a	povalej	/povalit/VB-P---3P-AA--6P
teré mu přinesli , jej vylil , a brzy se ni ve starém tunelu ! Možná že se tu	poválím	/povalit/VB-S---1P-AA---P
dnu . Do něčeho vrazím . Někdo mě ale protože je zakovaná v řetězech ,	povališ	/povalit/VB-S---2P-AA---P

Zobrazeno: 1+50/323 (15%) Řádek: 10 Vybráno: 3

Heslo *trvat*

ssjc Slovník spisovného jazyka českého

trvati

(+tráti Čel.) ned.

1. *stále být* (ve význ. I 1), *nepřestávat*, *existovat*: bouřka ještě trvá; platnost zákona trvá; pojmy, jimiž trvá svět (Olb.); expr. kdo už ani nežije, kdo jenom trvá (Pujm.) *živoří*; [x] nic netrvá na světě věčně (pořek); práv. *trvající delikt kt. se nepromlčuje*
2. *být*, *konat se po urč. čas*: t. hodinu; nejistota trvala jen krátce; netrvalo dlouho a vrátil se; to jí to trvá!; dlouho *trvajícím* potlesk
3. (v čem; na čem; při čem; kde) *setrvávat*, *prodlévat* I, *zůstávat* (po urč. čas v jistém stavu, poloze n. na urč. místě): t. v mlčení (Svob.); t. na modlitbách (V. Mrš.); t. při svém mírném chování (Svět.); t. v bojových zástupech anebo na hradě (Tyř)
4. (na čem) *vytrvale se přidržovat něj. názoru*, *neustupovat od něčeho*; *stát 10*: t. na svém, na svém výroku *setrvávat*; na tom netrvám; t. na plnění dodávek; t. na ujednaných podmínkách
5. *trvám* poněk. zast. v platnosti přisl. (jako ustálenou vsuvku není třeba oddělovat čárkami) *jsem přesvědčen*, *myslím*, *soudím*: knihovna obsahuje dosud (.) t. (.) jen asi dvanáct svazků (o předp. **do-**, **po-**, **pro-**, **pře-**, **se-**, **vy-**; --> nás. **trvávati** (o) předp. v. *trvati* kromě **do-**, **pro-**

SSC Slovník spisovné češtiny

trvat

ned.

1. *stále být existovat* (symo), I *nepřestávat* (symo) platnost zákona trvá,
  2. *konat se po urč. dobu probíhat* (symo) trvalo to hodinu, to ti to trvá (dlouho), netrvalo dlouho a vrátil se,
  3. *neustupovat od něčeho stát@1* (symo), 10 *trvat* na svém, na splnění slibu, [x] nic netrvá věčně, (pořek.);
- trvání** -i s
trvajícím příd. dlouho *trvajícím* potlesk,

Heslo *potrvat*

SSjC Slovník spisovného jazyka českého

potrvati

dok.

1. *něj. dobu trvat*: prohlídka zámku potrvala až do večera; potrvalo chvíli, než se vzpamatoval

+

2. *něj. čas setrvat*: potrvám tu několik let (Svět); --- **potrvá** ned. bud. *k trvati* (v. po- III 1) (vedle bude trvat)

SSC Slovník spisovné češtiny

potrvat

dok. *něj. dobu trvat* pěkné počasí ještě potrvá,

SYN2000

The screenshot shows the Bonito software interface. The title bar reads "Bonito". The menu bar includes "Manažer", "Korpus", "Dotaz", "Konkordance", "Zobrazení", "Výběr", and "Nápověda". The "Dotaz" menu is open, showing "Nový dotaz" and a search box containing "syn2000". The main window displays a concordance search result for the word "potrvá". The search results are shown in a table with three columns: the original text, the word "potrvá" in red, and its grammatical information "/potrvat/VB-S---3P-AA---". The text on the left side of the window is partially visible, showing a paragraph about a man and his children. The text on the right side is also partially visible, showing a paragraph about a man and a woman. The status bar at the bottom indicates "Zobrazeno: 1+50/3511 (1%) Řádek: 1".

nohy . " Asi to ještě nějakou dobu
hodinu najít někde volný stolek (a
řehlíku . Ale jak dlouho ta možnost
mi , ale jen tak dlouho , jak dlouho
í tak to Rudolf řekl . Jak dlouho to
ec se dopustil jedné velké chyby a
uř , " rozdělím si svůj život , dokud
otec . Synovi to také nějakou dobu
kl Billy , " můžu ti to dát . Chvilí to
ně otevřel oči . Cožpak tahle bída
avení , ten ji učiní šťastnou , tak to
ovor trapný ; budil však naději , že

potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---
potrvá/potrvat/VB-S---3P-AA---

... " " Ty se koukej snažit , abys
to ještě dvě roky , než se i v Brně
 , to si netroufal odhadnout . Běže:
tanečnickovi jeho malá či velká po
? Jean si kladla tuto otázku často
dlouho , než se s tím vším vypořá
 , na několik částí . Tebe budu mít
 , pomyslel si Wesley . Den nato k
 , ale zvládnou to . . . " " Netuším ,
věčně ? Což se z ní nikdy nedosta
navždy . Ema nespala , jen spáne
delší chvíli , když vtom vešel loka

Zobrazeno: 1+50/3511 (1%) Řádek: 1

SYN2005

The screenshot shows the Bonito software interface. The title bar reads "Bonito". The menu bar includes "Manažer", "Korpus", "Dotaz", "Konkordance", "Zobrazení", "Výběr", and "Nápověda". The search bar contains "Nový dotaz" and "jméno: syn2005". The main window displays a concordance search result for the word "potrvat". The text on the left is partially visible, showing a list of sentences. The middle column shows the word "potrvat" in red, followed by its grammatical form: "/potrvat/VB-S---3P-NA----". The right column shows the corresponding text from the source document. The status bar at the bottom indicates "Zobrazeno: vše/44", "Řádek: 1", and "Vybráno: 2".

Text	Form	Text
... Mnoho dní to už	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	. Maso mu na kostech taje p
... než se přežene ta bouřka . Dlouho	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	. " Ne , nemohl čekat . Doje
... a doprovodem smyčců . " Dlouho to	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	. " " Nemají žádné peníze . "
... mě , když prohlásil , že mu celý zákrok	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	déle než hodinu . " " Pochop
... " Jak jsem vyrozuměl , celá procedura	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	dlouho . Nebo se mýlím ? " "
... řovala ho teta . " V každém případě to	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	dlouho a budeme ve Španěls
... bych si , aby to mohlo ještě nějaký čas	potrvat/potrvat/Vf-----A-----	, " říkala , " vím však , že to
... příjemné bydlení ; nu , také to dlouho	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	, ale nebrali by všechny ty ne
... t . Nemysli na to , co bude . Dlouho to	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	a ze západu dorazí sem na h
... s opisovala celé odpoledne a ono mi to	potrvalo/potrvat/VpNS---XR-AA----	déle , než já myslela . Měla j
... zítra o deváté . " " Tvoje nová funkce	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	dlouho , " vysvětlil Sam Celi
... il se po ostatních . " Domnívám se , že	nepotrvá/potrvat/VB-S---3P-NA----	dlouho . " " Není důvodů , pr

SYN2010

The screenshot shows the Bonito software interface. The title bar reads "Bonito". The menu bar includes "Manažer", "Korpus", "Dotaz", "Konkordance", "Zobrazení", "Výběr", and "Nápověda". The main window has a search bar with "Nový dotaz" and a dropdown menu, and a "jméno:" field with a dropdown menu set to "syn2010".

The main display area shows a concordance search for the word "potrvat". The results are displayed in a table with three columns: the word in context, the word in red, and the word in context. The word "potrvat" is highlighted in red in the second column. The results are as follows:

by se tím stejně neřešily . " " Ty přece které v tomto světě jsou od věků . A navždy hanby sen v pekle jeho života . Ten sen ! " Spi klidně , starý Vyšehrade - dokud zbytky této starobylé svatyně v hradbách a přemáhat velikou únavu a ospalost , která Procházkou se vyvinul i milenecký poměr , který měla dojem ponurý , který ostatně u mne i aktivními účastníky , u mnohých z nás byla to pravá Jarní bouře , ale jen aby to podal stručný nástin vlastního života , kousíček dal na to . Takto cesta Ježíšova konečku ocasu až po škleb ; ten chvíli ještě propaganda potrvá v Galerii U Křížovníků	nepotrvej potrvám potrvá potrváš potrvaly potrvala potrval potrval nepotrval potrvalo potrval potrvala potrval potrvá	' věčně , " řekl jsem a vzal ji kolem ramen . Zanechte naděje . . . Lasciate ogni speranza ; to žena dobře věděla , tak dlouho , dokud ty , nad Vltavou osazen , hlaholiti bude až do dnešních dob . Když byl zastavěn tak dlouho , dokud se opět nerozvednívalo dlouhá léta , až do doby , kdy se Kamila až do jeho pohřbu . Krátce před jeho smrtí dlouho , aspoň ne tak dlouho , jak jsem , aby z toho taky vzešly činy . Trochu po celou dobu Trkalova pobytu v Rusku , celou Zemí , celou Nocí . Když byl skončil , když už ostatek zmizel . " Kočku bez do 30 . března . Reklama na absurditu Do
---	--	--

Below the table, the text "Počet výskytů: 16" and "> Query : "potrvat" is visible. At the bottom of the window, the status bar shows "Zobrazeno: vše/16 Řádek: 13 Vybráno: 9".

Výsledky získané z korpusů (20) (ne SSJČ a SSČ)

- *pofrčí/frčet*
- **pomaže/mazat*
- *pokrácí/kračet*
- **pošine se/šinou se*
- **potáhne/táhnout se*
- **popeče s kým/péci*
- *pobrodí se/brodit se*
- *pošupajdí/šupajdit*
- *pokoučuje/koučovat*
- *poprýští/prýštit*
- *(*)pověje/vát*
- **povalí (se)/valit (se)*
- **popase se/pást se*
- *posviští/svištět*
- **potrénuje/trénovat*
- *pošupe/šupat*
- *pocrčí/crčet*
- *poharcuje/harcovat*
- **povesluje/veslovat*
- *pošupačí/šupačit*

Výsledky získané z internetu (3) (ne SSJČ a SSČ)

- *potryská/tryskat*
- *potrtá/trtat*
- *pozdrhá/zdrhat*

pofrčet ? pofrčel.* ? (ani jeden výskyt v SYN)

The screenshot shows the Bonito software interface with a concordance search for the verb 'pofrčet'. The search results are displayed in a table with three columns: the original text, the verb form with its morphological tag, and the context. The search criteria are: Query: "po.*", P-filter: "(VB.....P.*)|(X.*)", and P-filter: "pofrčet". The results show various forms of the verb (pofrčím, pofrčí, pofrčíme) in different grammatical contexts.

Text	Verb Form	Context
íkajíc lepší start . No , Quinne , tak já	pofrčím /pofrčet/VB-S---1P-AA---P	. " " Počkej , " řekl Quinn naléhavě
bslužných . Myslím , že tyhle podniky	pofrčí /pofrčet/VB-P---3P-AA---P	, co ty na to , Gwen ? " Gwen neda
zůstaneme tady , spravíme auto a pak	pofrčíme /pofrčet/VB-P---1P-AA---P	ve dne v noci za váma , až vás doh
enal Jack . " Teď mi to podepište a já	pofrčím /pofrčet/VB-S---1P-AA---P	. " Muž napsal své jméno . Přestož
pečně dopředu a budem si vyprávět a	pofrčíme /pofrčet/VB-P---1P-AA---P	do New Yorku . Vedle mě si sednu
se bojíš řídit , vím , že si ta věcička	pofrčí /pofrčet/VB-S---3P-AA---P	dál sama od sebe a že nesletíš do p
ě dohlížet . " " Já vám podám flintu a	pofrčím /pofrčet/VB-S---1P-AA---P	na ty brambory . Kluci přece rádi t
smál se kapitán . " Prostě za pár let	pofrčíme /pofrčet/VB-P---1P-AA---P	v luxusních autech vyschlým řečišt
řeci nepojede a když , tak nezastaví a	pofrčí /pofrčet/VB-S---3P-AA---P	si to až do Vídně . Éra prominentní
pracovat do školství . Tak zítra zase	pofrčím /pofrčet/VB-S---1P-AA---P	do Prostějova . Začínám si uvědom
íčkářům - Potom si koupí mercedes a	pofrčí /pofrčet/VB-S---3P-AA---P	si to do Mexico City po dálnici El-F
íkej dojem , že ke konci příštího týdne	pofrčím /pofrčet/VB-S---1P-AA---P	do Černý Hory , aby mi nezlenivěly

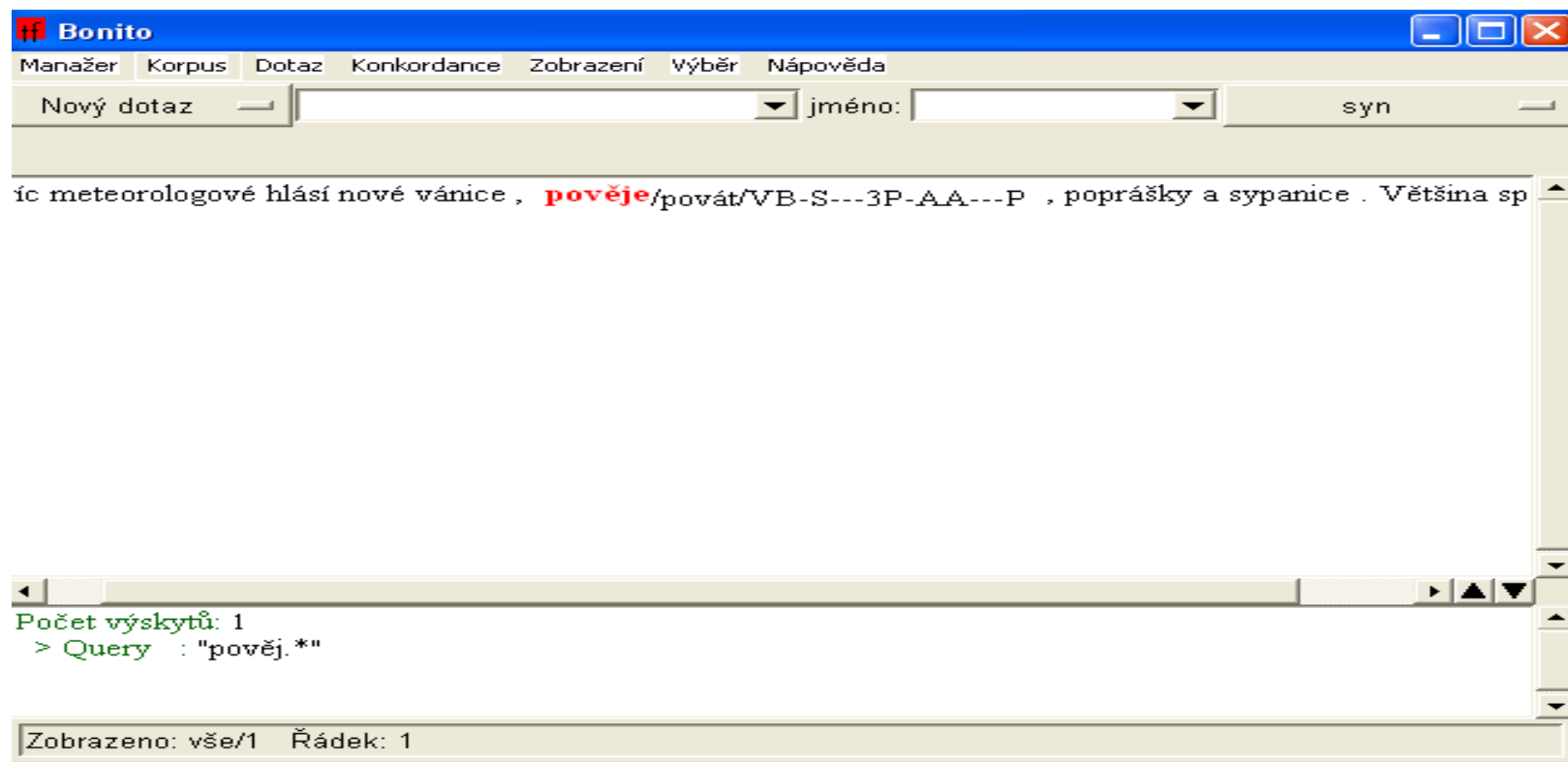
Query : "po.*"
P-filter : "(VB.....P.*)|(X.*)"
P-filter : "pofrčet"

Zobrazeno: 1+50/106 (47%) Řádek: 1

pováť ? povál ?

NIKOLI: pověj

ssjc Slovník spisovného jazyka českého

*pověj

-e ž. *vánice*: byla strašná p. (*Kosm.*); sněhové p-e (*Kar.*)

SSC Slovník spisovné češtiny

---

psjc Příruční slovník jazyka českého

pověj, -e f. *dial. vánice* Byla strašná pověj. *Kosm.* Nastaly dny mrazivé, křišťálově čistého vzduchu, doba to předcházející silné mrazy a sněhové pověje. *Kar.*

pověje, -e f. *zast. oční víčko*. Pavel před Ananiášem stál s očima zavřítými a zavřítými povějemi či víčkami. *Suš.* D *žř. dveřní křídlo*. Třeskem rozletěly se pověje nedalekých dveří. *E. Jel.*

povějí *ned. vyjadřuje futurum k slovesu váti*. Výborná vůně ze mstu a vína pověje ti [nymfě] již venku vstříc. *Hanka.*

†povějka, -y f. *stuha* Hedvábí nešustilo, povějky vybledly. *Luž.*

ALE: na internetu

- ... Možná by neškodilo, kdyby vítr, který nám přinese novou vládu, zavál i do těchto koutů. Uvidíme, jakým směrem **pověje** i na našem resortním ministerstvu, které přislíbilo o tomto tématu jednat. ...
- **Pověj**, větríčku, **pověj**,
moju hlavěnku ověj!
Moja hlavěnka mladá
větríčkoví je ráda.
- ... **Pověje-li** vítr od slunce východu, mříti bude
dobytek bez plodu. **Pověje-li** vítr od slunce západu,
králové, páni nemocní budou, ...

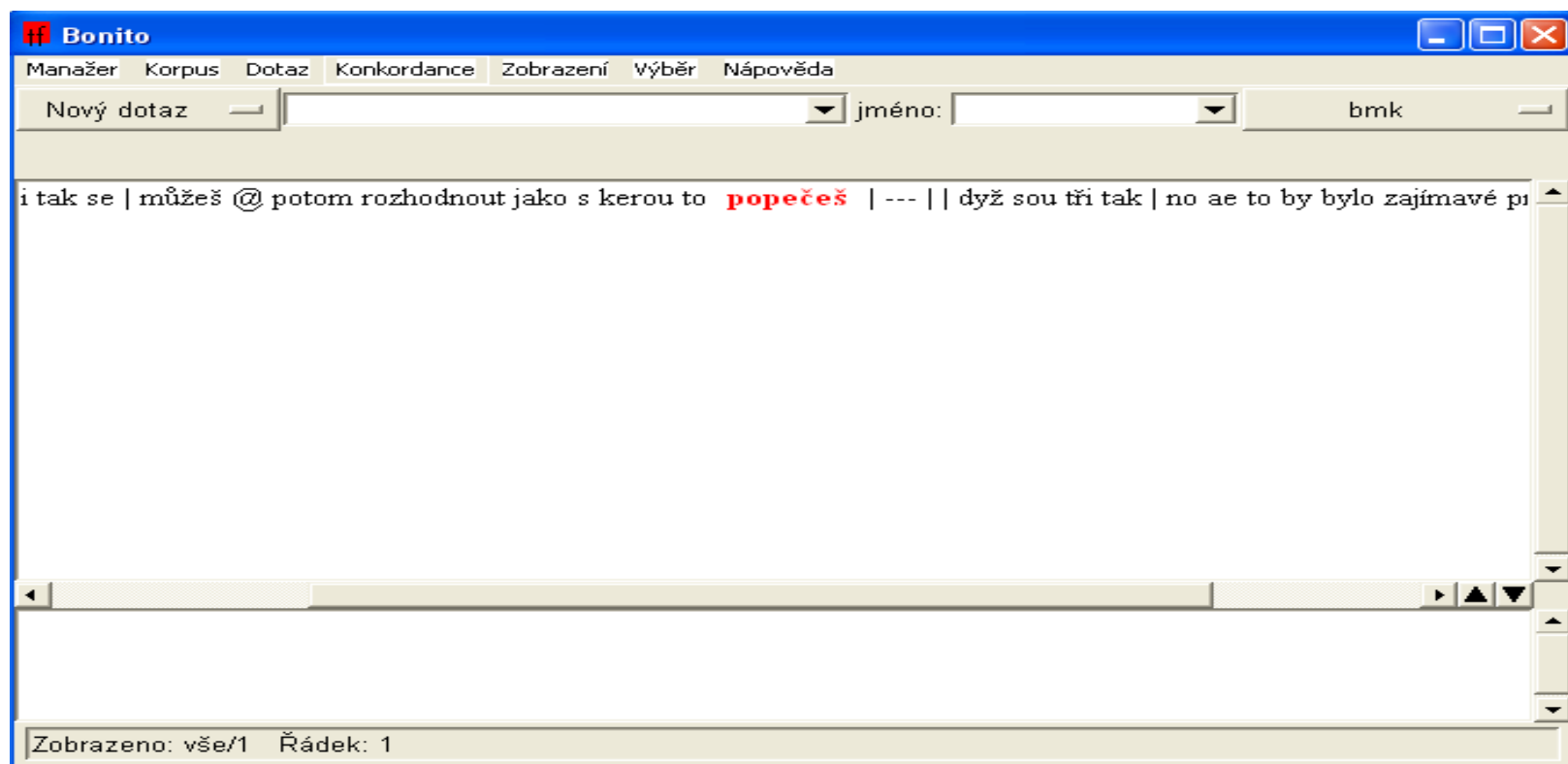
mazat NEBO pomazat

The screenshot shows the Bonito software interface with a concordance search for the word "pomazat". The search results are displayed in a table with three columns: the original text snippet, the word in red with its grammatical information, and the translated text snippet.

Text	Word	Translation
... " Ty si dáš tak akorát zpátečku a vy . . . Ale já vám říkám , že odsud	pomažeš /pomazat/VB-S---2P-AA---P	domů , " zasyčela . " Už jsme kvůli
" " Vy a já , " prohlásil šerif , " teď	pomažete /pomazat/VB-P---2P-AA---P	tak rychle , až se vám bude za pata
! Tož si počkej na vdolečky ! Jen je	pomažeme /pomazat/VB-P---1P-AA---P	do hotelu . Máte tu vůz ? " Odvětil
i zůstanu vzhůru , ale vy , prckové ,	pomažu /pomazat/VB-S---1P-AA---P	povidly a posypu perníkem . " " A t
čorku . Za ouškem (už zbledlo) se	pomažete /pomazat/VB-P---2P-AA---P	pěkně do postele . " George mu dal
" odpověděli mu neomaladě . " Vy	pomaže /pomazat/VB-S---3P-AA---P	duchy Páté Avenue a je hotova už
zbožné sebrance bělocha , který se	pomažete /pomazat/VB-P---2P-AA---P	s Yossarianem - zpátky do služby !
ahy , strčím klíče zpátky do kapsy a	pomaže /pomazat/VB-S---3P-AA---P	barvou a cejchuje celý tvůj arzenál
evklouzne , a to ani když si předtím	pomažu /pomazat/VB-S---1P-AA---P	co nejrychleji odtud . Však tentokrát
ji chytl za paži . " Tak a teď hezky	pomaže /pomazat/VB-S---3P-AA---P	úd ambrou . Občas na Priscillu vzp
je a uhníst z nich těsto , kterým pak	pomažeš /pomazat/VB-S---2P-AA---P	zpátky , " řekl , " a hezky s úsměve
	pomažu /pomazat/VB-S---1P-AA---P	celé devatenácté století , jako se pa

At the bottom of the window, the status bar shows: "Zobrazeno: 1+50/319 (15%) Řádek: 11 Vybráno: 7".

bmk

ORAL2008

The screenshot shows the Bonito software interface. The title bar reads "Bonito". The menu bar includes "Manažer", "Korpus", "Dotaz", "Konkordance", "Zobrazení", "Výběr", and "Nápověda". The search bar contains "P filtr" and "jméno: oral2008". The search criteria are set to "První" (First), "Od 0", "Pozic" (Position), "od < KWIC", "Do 0", "Pozic", "od KWIC >". The main text area displays a concordance search for the word "poseru". The word "poseru" is highlighted in red in the original image. The text is as follows:

no . před koncem roku , ty jo , já se
(smích) sem myslel , že se z toho snad
z toho stavebně-historickýho průzkumu
tak topit celou noc . hochu , já se asi
na pravej pout ? jo . no . já se z toho
je budeme mít , tak , tak se Američani
nás to je jiný , to zajíždí do Biliny a
tamhle na ně čekaj , v zámoří , že se
zalehneš , tak já za půl hodiny si to zas
si nejdou nakoupit voni , co já se tam
níma ? a dybych je tu měla vobě , tak se
červený . smrčky , stříbrný . máme . já se
ale jen ty sedmy , naštěstí . (smích) se
nepoblj . neboj , já se poblju , až tě

poseru . je to brutální , no . kopu ti furt do
poseru , jo . hmm . ale jako eště sme spolu nechrápali
poseru , mě to ... já ... .. furt normálně všude
poseru . seš debil , vole ? (smích) bych musel
poseru , voni si klidně přehoděj vo tejděn pouť
poserou , řeknou , že všichni sou teroristi ,
posere se ke mně a já budu na myslivně nebo vobraceně
poserou , jen , jen , jen vodevřou dveře , jo
poseru . no , a proč musíš v půl třetí ? sem
poseru ? " no , pak eště mi vynadala , protože
poseru . no a Veruna byla jak pomínutá . k nim
poseru . hraj , táto , prosim tě . Jindro ! hmm
poseru . to ani nedělej --- . hlavně se nepoblj
poseru . pudem domu , jo . to dolíznu a dem .

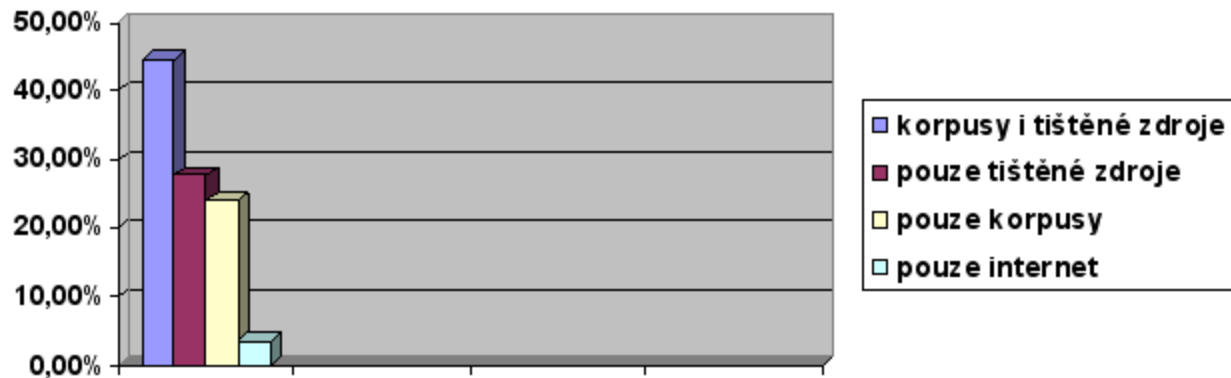
stavíte .... " ... u nás to je jiný , to zajíždí do Biliny a **posere** se ke mně a já budu na myslivně nebo vobraceně
, jo ? to je

Zobrazeno: vše/15 Řádek: 7 Vybráno: 1

Zastoupení lemmat v tištěných zdrojích, korpusech a na internetu

slovníky a tištěné zdroje	53+7 lemmat	72,29 %
pouze korpusy	20 lemmat	24,1 %
korpusy i slovníky a tištěné zdroje	37 lemmat	44,58 %
pouze slovníky a tištěné zdroje	23 lemmat	27,71 %
pouze internet	3 lemmata	3,61 %
slovníky + tištěné zdroje + korpusy	83 lemmat	100 %

Podíl dokladů z tištěných zdrojů a z korpusů

Hodnocení

- seznam lze nadále doplňovat (slovníky, gramatiky, učebnice)
- vysoká míra homonymie – problémy automatické lemmatizace a následné disambiguace
- další možnosti zkoumat poměr syntetického a analytického vyjádření futura (rozsah korpusů)
- sémantické vymezení skupiny sloves

Upřesnění definice významu sloves schopných tvořit tvary syntetického futura

- **Pohyb v konkrétním slova smyslu** (přemístování z místa na místo jednosměrně/ v určeném směru) : (*půjde, pojedě, poběží, poplazí se, pokráčí, pošine se, povalí, pomaže, ...*)
- pohyb **bez určení směru (různými směry)** : (*pošíří se, poline se, ...*).
- **Proces zahrnující pohyb**
- a) přírodní (*povane, pověje, pol(i/e)je, poprší, ...*);
- b) s neživým nositelem (rostlina: *pokvete, poroste, poplazí se*, strom: *ponese (ovoce), ...*; hudba: *poline se, povalí ...*; vůně: *pošíří se, poline se, ...*; voda: *poteče, povalí, pocrčí, poprýští...*, zpráva: *pošíří se, ...*);
- c) mentální (*popálí mu to*)
- d) s živým nositelem (*poroste, popase se, ...* pták: *ponese (vejce), ...*);
- e) ve významu fungovat (v přeneseném významu *jít*) (správně) *poklape, pošlape, povalí ...*; vycházet s někým, (*poklape, pošlape, poneče, ...*)

Závěr

- otevřená třída sloves
- upřesnění definice
- opravy chybné lemmatizace a značkování

Bibliografie

- CVRČEK A KOL. (2010): *Mluvnice současné češtiny*. Praha : Karolinum.
- ČECHOVÁ A KOL. (1996): *Čeština, řeč a jazyk*. Praha : ISVN.
- ČERMÁK, F. (1990): *Syntagmatika a paradigmatika českého slova*. Praha : Karlova Univerzita.
- HAJIČ J. (1994): *Unification Morphology Grammar*. Praha : MFF UK, (disert. práce).
- HAJIČ J. (2004): *Desambiguation of Rich Inflection (Computational Morphology of Czech)*. Praha : Karolinum.
- HAVRÁNEK, B. A KOL. (1989): *Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ)*. Praha : Academia.
- FILIPEC, J. A KOL. (2005): *Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (SSČ)*. Praha : Academia.
- KARLÍK, P., NEKULA, M., RUSÍNOVÁ, Z. (1996): *Příruční mluvnice češtiny*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny.
- KARLÍK, P., NEKULA, M., PLESKALOVÁ, J. (2002): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Bibliografie

- KOMÁREK, M. a kol. (1986): *Mluvnice češtiny II.*, Praha : Academia.
- KOPEČNÝ, F. (1962): *Slovesný vid v češtině*. Praha : Nakladatelství československé akademie věd.
- OSOLSOBĚ, K. (2007): *Syntetické futurum v češtině – gramatiky, slovníky, korpusy. Přednášky a besedy z XL. běhu LŠSS*. Brno, s. 131-144.
- OSOLSOBĚ, K. (2007): *Popis gramatických významů jednoduchých slovesných tvarů v anotacích českých (slovenských) korpusů. SPFFMU A*, 55, s. 201-218.
- OSOLSOBĚ, K. (2008): *Značkování gramatických kategorií v korpusech ČNK a jejich zachycení v gramatice a ve slovníku (syntetické futurum, stupňování adjektiv, neurčité číslovky a příslovce míry)*. In Štícha, F. (ed.) *Grammar & Corpora / Gramatika a korpus 2007*. Academia : Praha, s. 407-416.
- SEDLÁČEK, R. (2004): *Morphematic analyser for Czech*. Brno : FI MU (disert. práce).
- ŠMILAUER, V. (1972): *Nauka o českém jazyku*. Praha : SPN.

Elektronické zdroje

- SYN: Český národní korpus - SYN. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Cit. 20. 03. 2011, dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- Korpusový manažer BONITO [online]. 2011. Cit. 20. 03. 2011, dostupný z <<http://ucnk.ff.cuni.cz/bonito/>>.
- Automatický analyzátor *ajka* [online] 2011. Cit. 20. 03. 2011, dostupný z <<http://nlp.fi.muni.cz/projekty/wwwajka>>.
- Internetový vyhledávač Google [online]. 2011. Cit. 20. 03. 2011, dostupný z <<http://www.google.com/>>.
- DebDict – internetový prohlížeč slovníků umožňující mj. přístup k elektronickým verzím SSJČ, SSC, PSC [online]. 2011. Cit. 20. 03. 2011, dostupný z: <<chrome://debdict/content/debdict.xul>>.

Úkol- závěrečná prezentace

- Ze seznamu sloves, která mohou v češtině tvořit futurum synteticky i analyticky vyberte 3 slovesa. Popište, jak lze shromáždit podklady pro korpusový výzkum frekvence a dalších aspektů užití forem syntetických a analytických. Postup i výsledky prezentujte.
- Odevzdat do zpt. týdne. 9.5. 2012 je možné přijít na konzultaci (pravidelná výuka nebude).
- V případě pozdějšího odevzdání je třeba se omluvit.